

«Jerven høyrer til på Vestlandet, og vi får heller tole at han er dårleg til å lese kart, slik at han kjem utanfor området sitt.»

SAUEBONDE OLA KONGSVIK TIL FIRDA

Innhold:

Myker opp gen-regler

Det blir lettere å selge gen-mat i EU. I Norge er nye regler ute på høring.

• side 4

Gen-protest mot USA

Organisasjoner verden over protesterer mot at USA prøver å undergrave forsøk på å regulere gen-modifiserte matvarer.

• side 5

Kamp om vannet

Knapphet på vann skaper konflikt mellom jordbrukere og miljøvernere. Den ene gruppen vil øke bruken, mens den andre vil begrense.

• side 9

Etiske investeringer

I oktober lanseres en ny global indeks for selskaper som tar etisk ansvar.

• side 9

Fra bot til bedring

Etter trusler om bot, har forhandlerne fått fart på innsamlingen av kasserte elektriske produkter.

• side 10

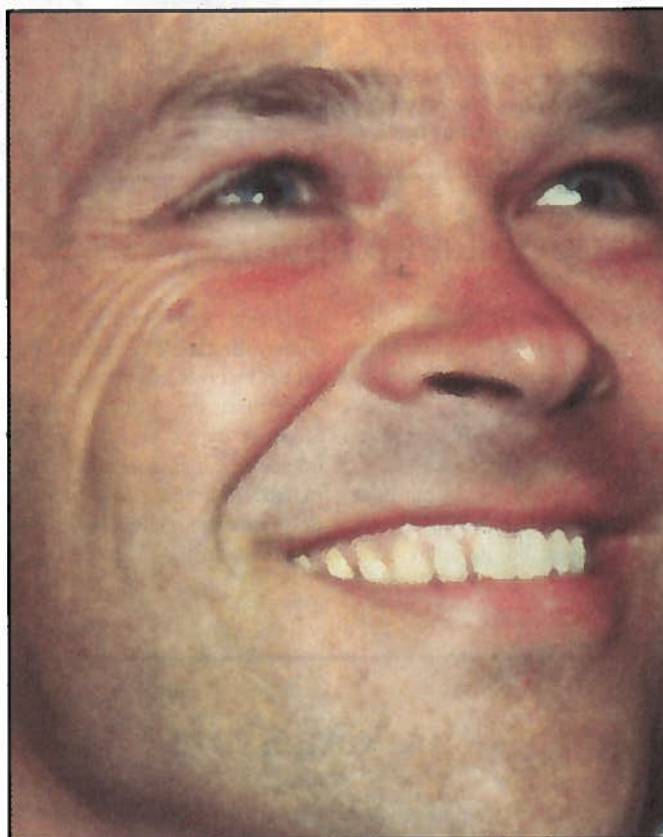
Millioner til Regnskog

Tusenvis av skoleelever skal gjennom Operasjon Dagsverk støtte Regnskogsfondets arbeid.

• side 12

Miljønorge i blått:

Byråkrati-kutt og PCB-opprydding

Høyre viser tenner. Jan Tore Sanner vil redusere miljøbyråkratiet. (Foto: Audun Garberg)

Hvis Høyre får regjere:

- Kutt i miljøbyråkratiet
- Opprydding i gamle miljøsynder
- Nye virkemidler ovenfor industrien
- Ny rovdyrpolitikk

– Vi ønsker å gå kritisk igjennom for å se om vi kan redusere miljøbyråkratiet og bruke de pengene vi sparer til aktivt miljøarbeid, sier miljøpolitisk talsmann Jan Tore Sanner. Han lover også å sette fart i arbeidet med å rydde opp gamle miljøsynder, som PCB-forurensede fjorder.

• Om valget: side 6 og 7

En fuglefiende

Katten er Norges betydeligste rovdyr. Det slår Ole Reltan, populasjonsøkolog ved Direktoratet for naturforvaltning, fast. I tillegg til at katten er en effektiv jeger, og tallmessig overlegen de andre rovdyrene,

blir den ikke jaktet på. I stedet vanker det tak over hodet og mat når det trengs. Resultatet er en uoversiktlig, halv vill dyrebestand som forsyner seg grovt av norsk fauna.

• side 3

Velger bort miljø

Mens de største partiene sprer rundt seg med lovnader om lavere skatter og avgifter, er løfter om innsats for miljøet fraværende. Derimot er det ikke

Leder

vanskelig å finne løfter som peker i motsatt retning, blant annet om å kutte hele eller deler av avgiften på elektrisitet. Det vil bidra til at forbruket fortsatt stiger og at alternative energikilder som bioenergi, blir mindre lønnsomme.

Partienes lave miljøprofil skyldes nok også at flere har lite å tjene på miljø som valgkamp-sak. Velgerne vet hvordan Stoltenberg kom til makten. Det hjelper ikke regjeringen stort å love millioner til CO₂-fri gasskraft, så lenge de kjører på for å bygge flere forurensende kraftverk først.

Valgforsker Bernt Aardal påpeker at sakene som kommer opp i valgkampen er av stor betydning for hvorvidt ungdom bruker stemmeretten. Ved stortingsvalget i 1989 var miljøspørsmål en hovedsak i valgkampen. Da gikk langt flere førstegangsvelgerne til urnene enn i de påfølgende valgene.

Opinions velgerpanel for Aftenposten viser at miljø også er et av de aller viktigste spørsmålene for folks stemmegivning ved stortingsvalget. Undersøkelsen viser at miljø er viktigere for partivalget enn skatter og avgifter. Velgerne tar tydeligvis miljøspørsmål mer alvorlig enn de største partiene.

Frosker gir dyre motorveier

Frosker gjør det dyrt å bygge motorvei i Tyskland.

– Jeg har ikke noe mot frosker, men utgiftene for å beskytte miljøet ved bygging av motorveier, er enorme, sier Tysklands forbundskansler Gerhard Schröder til nyhetsbyrået Reuters. Kommentaren falt da Schröder inspiserte den nye A-20 ved Østersjøen.

Motorveien – som skal stå ferdig i 2005 – er den dyreste i tysk historie. Innsigelser fra miljøvernere har forsinket byggingen og ført til at deler av traseen er lagt om.

A 20, den nye tyske motorveien ved Østersjøen, blir ekstra dyr på grunn av frosker.

Slangegalskap i Sydney

Myndighetene i den australske delstaten New South Wales er i alarmberedskap etter at en sykdom som ødelegger hjernecellene er oppdaget hos den australske pytonslangen.

Sykdommen, som har fått navnet «Mad Snake Disease», ble oppdaget hos to individer i

karantene ved Taronga Zoo i Sydney. Begge slangene var nylig fanget i nærheten av byen.

Viruset, som alltid er dødelig, angriper dyrets nervesystem og ødelegger hjernecellene systematisk. Angrepene individer blir desorienterte, går ned i vekt og utvikler svulster på hjernen.

Frykter atomkatastrofe

Russland trues av en ny atomkatastrofe, mener guvnen i Tsjelabinsk. Bare en liten oversvømmelse skal til før de åpne vannreservoarene med 400 millioner kubikkmeter radioaktivt vann renner over. Advarselen kommer i et brev fra guvernøren til Russlands statsminister Mikhail Kasjanov. Brevet ble offentliggjort av miljøorganisasjonen Ecodefense.

Radioaktiviteten rundt Majak stammer fra et reposseseringsanlegg for radioaktivt avfall, som har forurensnet området i over 40 år. Anlegget fikk tidligere i år tilatelse til å importere atomavfall for behandling.

– Trålere voldtar Nordsjøen

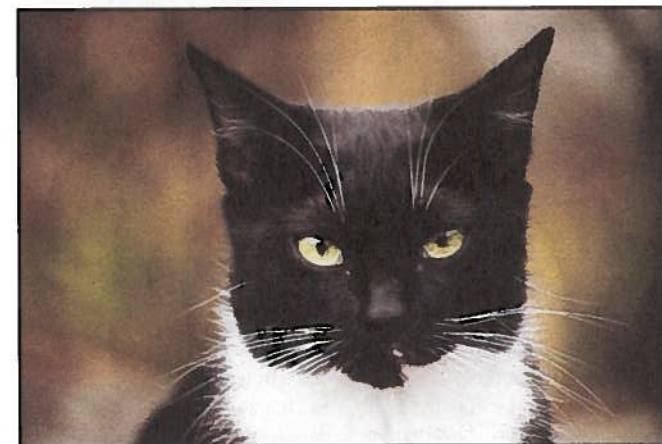
Det er Mike Park, formann i den største fiskeriforeningen i Storbritannia, «Skotske hvitfiskproducenters forening», som ifølge bladet Fiskaren sier dette.

– Industrifisket har ingen plass i utviklingen av levedyktige fiskebestander, sier Park som har bedt EU-kommisær Franz Fischler om å sørge for en øyeblikkelig stopp av alt industri-fiske i Nordsjøen.

Park hevder at industritrålere har levert opp til 400 tonn småhyse i norske og danske havner, som er blitt ført opp som andre fiske-slag.

Både daglig leder i Sør-Norges Trålerlag, Harald Østensjø, og direktør Niels Wichmann i Danmarks Fiskeriforening tilbakeviser påstandene.

Dreper flest og mest

– Katten er Norges mest effektive jeger, og tallmessig er den overlegen de andre rovdyrene, sier DN.

Til tross for en vesentlig skepsis mot kjøttetere her til lands, får Norges suverent verste skadedyr godt stell. Når dagens fugleunger er fortært, venter det gjerne en skål melk.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Glem ulv, mink, mår og bjørn. Katten tar kaka blant rovdyrene i Norge. Både når det gjelder antall, utbredelse og effektivitet.

– Katten er tallmessig det suverent viktigste rovpattedyret i Norge. Det er rett og slett ingen annen art i nærheten, sier populasjonsøkolog Ole Reitan ved Direktoratet for naturforvaltning (DN).

Herjer rundt hyttefelt

Ifølge Reitan er det likevel svært vanskelig å si hvor mange katter

som må regnes til den norske faunaen. Først og fremst fordi kattene veksler mellom å være helt tamme, delvis tamme og vil-le. De er uansett svært effektive jegere som plyndrer fuglereir i hopetall, i tillegg til at blant annet smånagere, hare og ekorn står på menyen.

– Vi vet at en del dyr lever som huskatter om vinteren for så å leve herrens glade dager på fuglunger og annet om sommeren, sier han.

Katter, tamme eller ville, kan ta nærmest alle fuglearter. Langs kysten, hvor katten klarer seg fint ute hele vinteren, kan den

gjøre betydelige innhogg i sjøfuglbestandene. Rundt hyttefelt er det kjent at småfuglbestander er gått tilbake som en følge av alle «feriekattene» folk lar bli igjen. Hvor store innhogg kattene gjør i faunaen er det likevel ingen som vet.

«Grusomme» tall fra USA

– Å anslå dimensjonene blir bare spekulasjoner, men det er grunn til å tro at innhoggene er betydelige. Fra delstater i USA har jeg sett en del «grusomme» tall, sier Reitan.

Han mener å spore en viss inkonsekvens blant en del norske jegere når det gjelder katter.

– I enkelte jegerkretser er det ansett som godt viltstell å skyte arter som kråke, ravn og rev ut fra at de, gjennom sin naturlige adferd, dreper andre arter. Folk med slike synspunkter har ofte et par-tre katter hjemme på gården. Det er i høyeste grad inkonsekvent, sier han.

Telefon 64 85 23 30
www.folloren.no

Tulshen, 7540 KLÆBU
Telefon: 72 83 01 70
Telefax: 72 83 01 78
E post: gmn@gmn.no

www.
hordaland-f.kommune.no

VI VIL GJØRE NORGE TIL ET FOREGANGSLAND!

- Sp sier nei til gasskraftverk med dagens miljøfiendtlige teknologi
- Sp vil at WTO-regelverket skal underordnes FN's miljøavtaler og mal
- Sp vil øremerke deler av CO₂-avgiften til et hydrogenfond (bl.a. til hydrogenbusser i bytrafikk)
- Sp går imot olje- og gassutvinning i Barentshavet
- Sp vil øke elavgiften gradvis, samtidig som svake grupper skånes gjennom innføring av et toprissystem
- Sp vil fortsette sin kraftige satsing på ENOK og ny fornybar energi

www.SENTER PARTIET.no

Myker opp matstopp

EU-landenes skepsis mot genmodifisert mat avtar. Nye regler kan oppheve blokaden på sikt. Norge følger EU langt på vei.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Etter stor intern uenighet og lange forhandlinger på overtid, er EU-kommisjonen kommet til enighet om nye regler for sporing, merking og fastsettelse av grenseverdier for genmodifisert mat, skriver den danske avisen Information.

Forslagene skal bane vei for en oppheving av EUs forbud mot markedsføring av genmodifiserte matvarer og fôr. Først må de imidlertid godkjennes av de 15 medlemslandene og Europaparlamentet.

EUs ledere mener forslagene innebærer en betydelig trygghet for forbrukerne.

Lederne garanterer

Forbrukerne kan være sikre på at alle genetisk modifiserte organismer i maten har vært gjennom en grundig sikkerhetsundersøkelse, sier David Byrne, kommissær for helse- og forbrukerspørsmål.

Forslagene sikrer et høyt beskyttelsesnivå for miljø og helse. Vi skylder de europeiske borgere et svar på deres bekymringer. Folk skal ha rett til å velge om det de serverer til kveldsmat

inneholder genmodifiserte organismer eller ikke, sier den svenske miljøkommissæren Margot Wallström.

Betydelig skepsis

Miljøbevegelsen er ikke like overbevist om det nye forslagetets fortreffelighet. Spesielt regelen om at matvarer og fôr kan inneholde opp til 1 prosent genmodifisert materiale uten at det behøver å merkes, vekker bekymring. Denne regelen skal bare gjelde hvis ekspertene mener det er snakk om en hende- eller teknisk uunngåelig sammenblanding.

– Dette er en innrømmelse til den bioteknologiske industrien, på bekostning av de europeiske borgere, sier Gill Lacroix ved Friends of the Earths Brussel-kontor.

Ifølge Lacroix vil de nye reglene gjøre at industrien kan slippe unna merking ved å hevde at genforurensningen har skjedd ved et uhell.

– Hvordan skal folk få tillit til et system der «ikke godkjent» blir oversatt med «akseptabel», spør hun.

Regler om sporing

Ifølge forslaget skal bedriftene dokumentere hele fremstillingsprosessen fra råvarer til ferdig produkt. Produktet skal også merkes hvis det er benyttet genmodifiserte organismer under produksjonen, selv om disse ikke finnes i sluttproduktet. Dette punktet har vært viktig for forbrukerorganisasjoner, miljøgrupper og økologiske produsenter

som er imot genmodifisering av etiske eller religiøse årsaker.

Seks land blokkerer

EU-landene er ikke enige om full stans av genmodifiserte produkter. Men seks land, blant annet Frankrike, Italia og Danmark, har valgt å blokkere inntil tilfredsstillende regler om merking og sporing er vedtatt.

Casper Linnestad i den norske Bioteknologinemnda mener EU har et godt stykke vei å gå før det nye regelverket er loyet igjen EU-systemet.

– Ikke minst industrien vil nok ha et betydelig siste ord med i laget, sier han.

Også Norge har nye regler for merking av genmodifisert mat ute på høring. Ifølge Linnestad vil Norge gå lenger enn EU når det gjelder en del av merkeordningene, slik vi allerede har gjort på noen områder.

– Vi har jo allerede såkalt prosessmerking, det vil si at en vare skal merkes hvis den har sitt opphav i genmodifisert materiale, selv om verken DNA eller proteiner kan spores, sier han.

Produkter som inneholder mer enn 1 prosent genmodifisert materiale vil også bli merket. Til nå har grensen vært 2 prosent. I tillegg skal uemballerte matvarer, som for eksempel tomater, merkes.

På tross av forskjellene mener Linnestad at Norge for en stor del vil følge i EUs fotspor.

– Det er store fordeler med et harmonisert regelverk, sier han.

Annonser i Natur & miljø Bulletin

ring: 62 94 10 30

Lofoten
Lofoten Anfallsselskap
arbeider for et renere miljø!

Norsk natur i poser
...ny smaksopplevelse!
NMD
NORSK MEDISINALEPOT ASA
0518 OSLO

Ricardo Navarro, miljøvern fra El Salvador og leder for Friends of the Earth international, protesterer mot at USA vil innføre sanksjoner mot land som legger begrensninger på genmodifisert mat. (Foto: Kristian Jahre)

Gen-protest mot USA

WASHINGTON: 200 organisasjoner verden over protesterer mot at USA forsøker å undergrave asiatiske anstrengelser for å lovregulere genmodifiserte matvarer.

IPS
DANIELLE KNIGHT

USA skal ha truet Sri Lanka og Thailand med å involvere internasjonale handelsorganisasjoner eller innføre sanksjoner dersom begrensninger på genetisk modifiserte avlinger blir innført. Det hevder en koalisjon av bondeorganisasjoner, forbrukerorganisasjoner og miljøverngrupper i et brev til amerikanske myndigheter.

En representant for Det amerikanske representasjonskontoret for handel innrømmer å ha mottatt brevet, men nekter å gi flere kommentarer. Thailands og Sri Lankas ambassader i USA er heller ikke tilgjengelige for kommentarer.

Saken gjelder asiatiske lands forsøk på å beskyttet hjemme-

markedets matvaretilgang fra det de anser som potensielt farlige genmodifiserte avlinger og matvarer.

Sri-lankisk forbud

Wichai Chokiwat, generalsekretær for den thailandske næringsmiddelkontrollen, stadfestet overfor Bangkok-avisen The Nation i juli at en amerikansk delegasjon hadde truet med å ta i bruk handelslover og innføre sanksjoner dersom Thailand gjorde alvor av et forslag

om å merke genetisk modifisert mais og soya.

To måneder tidligere truet en representant for USAs ambassade i India, Sri Lanka med å bringe landet inn for Verdens handelsorganisasjon (WTO) dersom genmodifiserte avlinger ble forbudt.

Natur og kultur

Forbudet trer i kraft 1. september, to måneder etter planen, fordi Sri Lanka har fulgt en oppfordring fra WTO om å gi eksportører mer tid til å tilpasse seg. Motstanderne av USAs taktikk understreker at Sri Lanka og Thailand har et vitenskapelig, juridisk og moralsk grunnlag for begrense spredningen av genmodifiserte vekster.

– Sri Lanka burde ikke over-

våkes eller straffes av WTO fordi landet forsøker å beskytte egne innbyggere fra den ukjente risikoen ved genmodifiserte avlinger, skriver koalisjonen i brevet til USAs handelsrepresentant Robert Zoellick.

Organisasjonene peker også på at USA ikke har lyktes i å stanse den kommersielle spredningen av flere typer genmodifisert mais som de opprinnelig kun tillot som dyrefor.

– Sri Lanka og andre land har grunn til å fatte forebyggende tiltak for å hindre en liknende ukontrollert spredning, skriver aktivistene i sitt brev.

I tillegg til mulige helsefare, peker brevskriverne også på kulturelle virkninger ved bruken av genmodifiserte matvarer.

USA-begrensninger

Usikkerheten rundt spørsmålet om hvordan genmodifiserte planter og dyr kan endre det naturlige miljøet og dyrelivet har økt etter at forskere i 1999 oppdaget at pollen fra en type genmodifisert mais kunne ta livet av larven til Monarch-sommerfuglen, selv om denne ikke blir sett på som et skadedyr.

I januar oppfordret WTO til strengere regler i undersøkelsen av mulige allergiske reaksjoner fra å spise genmodifisert mat.

På lokal- og delstatsnivå i USA finnes det allerede regler for å beskytte offentlig helse og miljøet ved bruk av genmodifiserte vekster. Blant annet har delstaten Maryland innført et femårig moratorium på genetisk modifisert fisk.

– Dersom en amerikansk delstat kan innføre et moratorium på genmodifisert mat, hvorfor kan ikke andre land gjøre det samme, spør Ricardo Navarro, miljøvern fra El Salvador og leder for Friends of the Earth international. Hans organisasjon har vært med å skrive protestbrevet til USA.

NORGES NATURVERNFORBUND

er landets største natur- og miljøvernorganisasjon med fylkeslag i alle fylker og lokallag som dekker de fleste kommuner. Norges Naturvernforbund har ca. 17.500 medlemmer, er demokratisk oppbygd og har sitt sentrale sekretariat i Oslo med 15 ansatte.

Organisasjonskonsulent

Norges Naturvernforbund skal ansette organisasjonskonsulent. Arbeidsoppgavene omfatter: Ansvar for medlemspleie i organisasjonen, utadrettet kontakt med fylkes- og lokallag, medlemsrekruttering og tiltak for nyetablering av lag, saksforberedelse til styrende organer, arbeid med samlinger/skolering og andre opplæringstiltak i organisasjonen. Stillingen er lønnet som konsulent/førstekonsulent.

Nærmere opplysninger om stillingen gis ved henvendelse til organisasjonssjef Jan M. Vevatne eller generalsekretær Jørund Ubøe Soma. Tlf: 22 40 24 00.

Søknad med kopi av vitnemål/attester sendes Norges Naturvernforbund innen 10. september. Norges Naturvernforbund, Pb. 342 Sentrum, 0101 Oslo.

MEMBER OF FRIENDS OF THE EARTH

Boks 342 Sentrum, N-0101 Oslo – Besøksadr. Skippergata 33 – Tlf. (+47) 22 40 24 00 – Faks: (+47) 22 40 24 10
e-post: naturvern@naturvern.no – Nett: http://www.naturvern.no – Postgiro: 0803 50 94602 – Org. nr. 938 418 837

RIMI

Fias

enøk-senteret
GSTFOLD

Vil sette fart på PCB-opprydding

Å sette fart på oppryddingen av PCB og kutt i miljøbyråkratiet blir viktige saker dersom Høyre kommer i regjering.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Miljøvern er ikke nevnt med ett ord i Høyres valgmanifest. Her lister partiet opp de sakene Høyre vil ta fatt i først, hvis de kommer i regjering. Høyres miljøpolitiske talsmann, Jan Tore Sanner, lover imidlertid at partiet i regjeringssposisjon vil prioritere opprydding av gamle miljøgifter som PCB og større satsning på miljøforskning. Dessuten vil partiet også trimme miljøbyråkratiet, revurdere rovdyrpolitikken og videreføre dagens klimapolitikk.

– Handlingslammet regjering

– Arbeiderpartiregjeringen har vært handlingslammet i arbeidet med å begrense skadene og starte opprenskningen i fjorder og andre steder. Dette arbeidet vil vi opplagt prioritere opp, forteller Sanner. Han lover raskere tempo og flere tiltak.

Statens forurensningstilsyn (SFT) varslet i fjor at de kan komme til å pålegge miljøtiltak i de 11 havneområdene som er mest forurenset med gamle miljøgifter. Som et prøveprosjekt har Sandefjord kommune fått 11 millioner kroner for å komme i gang med oppryddingen av forurenset bunnslam i løpet av året.

– Vi fikk til slutt tvunget Arbeiderpartiet til å prioritere ett prosjekt i Sandefjord. Jeg tror vi trenger flere prosjekter for å hente erfaring. Jeg forstår ikke helt hvorfor de iler så langsomt, når det er helt opplagt at miljøgiftene som ligger og lur i fjordene er et stort problem.

– Dette blir fryktelig dyrt?

– Det er fryktelig dyrt, men vi er nødt til å starte arbeidet. Litt av problemet er å identifisere synderen. Når det er mulig, er det naturlig at synderen betaler, men i en del tilfeller vil det være vanskelig.

Jan Tore Sanner

Derfor skal det i samarbeid mellom staten og næringslivet opprettes et fond for å rydde opp i gamle miljøsynder.

Vil kutte miljøbyråkratiet
Kommer Høyre i regjering må miljøbyråkratiet belage seg på hardere vilkår.

– Vi ønsker å gå kritisk igjennom for å se om vi kan redusere miljøbyråkratiet og bruke de

pengene vi sparer til aktivt miljøarbeid, sier Sanner.

– Svært mange ulike statlige myndighetsorganer har ansvar for miljøpolitikk, og til dels er de overlappende. Da tenker jeg på fylkesmennenes miljøvernandel-

Derfor er ikke miljø tema i valgkampen

– At miljø spiller så liten rolle i valgkampen, skyldes liten forskjell mellom partiene, mener Høyre.

– Nei, årsaken er at Høyre og Ap er enige om ikke å prioritere miljø, mener KrF.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Miljøpolitikk er viktigere for velgernes valg enn skatter og avgifter. Det viser Opinions velgerpanel for Aftenposten. Likevel har miljø nærmest vært fravær-

ende i første del av valgkampen.

– Når miljø ikke spiller en større rolle i valgkampen enn det gjør, så skyldes det at forskjellene på partiene er veldig små i miljøpolitikken. Da tenker jeg både på Høyre, sentrumpartiene og Arbeiderpartiet, sier Høyres

inger, Direktoratet for naturforvaltning, Statens naturoppsyn, Statens forurensningstilsyn og flere.

Hvilke instanser som må belage seg på kutt, vil Høyres miljøpolitiske talsmann ikke rope.

– Det tror jeg er lettere å si når man sitter på innsiden, enn når man står på utsiden. Det er

ikke nødvendigvis sagt at noe skal legges ned i sin helhet, men vi må få en kritisk gjennomgang.

Vil finne nye virkemidler

Også virkemidlene til Statens forurensningstilsyn skal vurderes på nytt.

– Veldig mange av virkemidlene ble skapt på 70-tallet. Nå er det en annen virkelighet. Indu-

strien er mer opptatt av å investere i renseteknologi, og få utslippene ned, sier Sanner. Han viser til at konsesjoner for utslipp ofte fører til at bedrifter innenfor samme bransje får forskjellige vilkår.

Tviller på ulvesoner

Stortinget har – etter forslag fra Høyre – bestemt at forvaltningen

av rovdyr skal vurderes på nytt. Jan Tore Sanner står fast på at vi skal ha levedyktige rovdyrstammer i Norge, men er skeptisk til de såkalte «forvaltningssonene» for ulv.

– Det har vært en tro på at man skulle klare å få ulv og sau til å leve side om side. Det er naturstridig. Vi må drøfte om det finnes andre alternativer. ■

miljøpolitiske talsmann, Jan Tore Sanner. Han viser til Stortingets behandling av meldingen om rikets miljøtilstand:

– Innstillingen vi laget der bar først og fremst preg av bred enighet om miljøpolitikken mellom de tre grupperingene. Frp skiller seg ut ved at de i hovedsak mener forurensning ikke er så stort problem, mens SV vil ha en tøffere miljøpolitikk.

Sanner avviser ikke at det

finnes forskjeller, men mener de er små.

– Det er også grunnen til at en sak som gasskraftverk får så store dimensjoner, mens det i realiteten ikke har så stor betydning på den ene eller andre siden i et miljøregnskap.

Avviser enighet

Hilde Frafjord Johnson, talskvinne for KrF i miljø saker, blir nærmest lattermild når hun hører

Sanners påstand.

– Under behandlingen av «Rikets miljøtilstand» var Høyre litt mer med på forslag enn tidligere, og da måtte Arbeiderpartiet også være med. Men å påstå at vi da er enige i miljøpolitikken er å strekke strikken meget langt, det er jeg helt uenig i.

– En av de viktigste konfliktsakene er klimapolitikk og gasskraft. Man kan ikke si at det er en fillesak, det handler jo fak-

tisk om Norge skal klare å nå noen som helst mål på klimaområdet, sier Frafjord Johnson. Hun mener en rekke saker skiller partiene, og at fraværet av miljødebatt har helt andre årsaker:

– Høyre og Ap har gjort seg selv til hovedmotstandere, selv om de er enige i det meste. En av de tingene de er mest enige om er å ikke prioritere miljø. Derfor holder de miljø utenfor valgkampen. ■

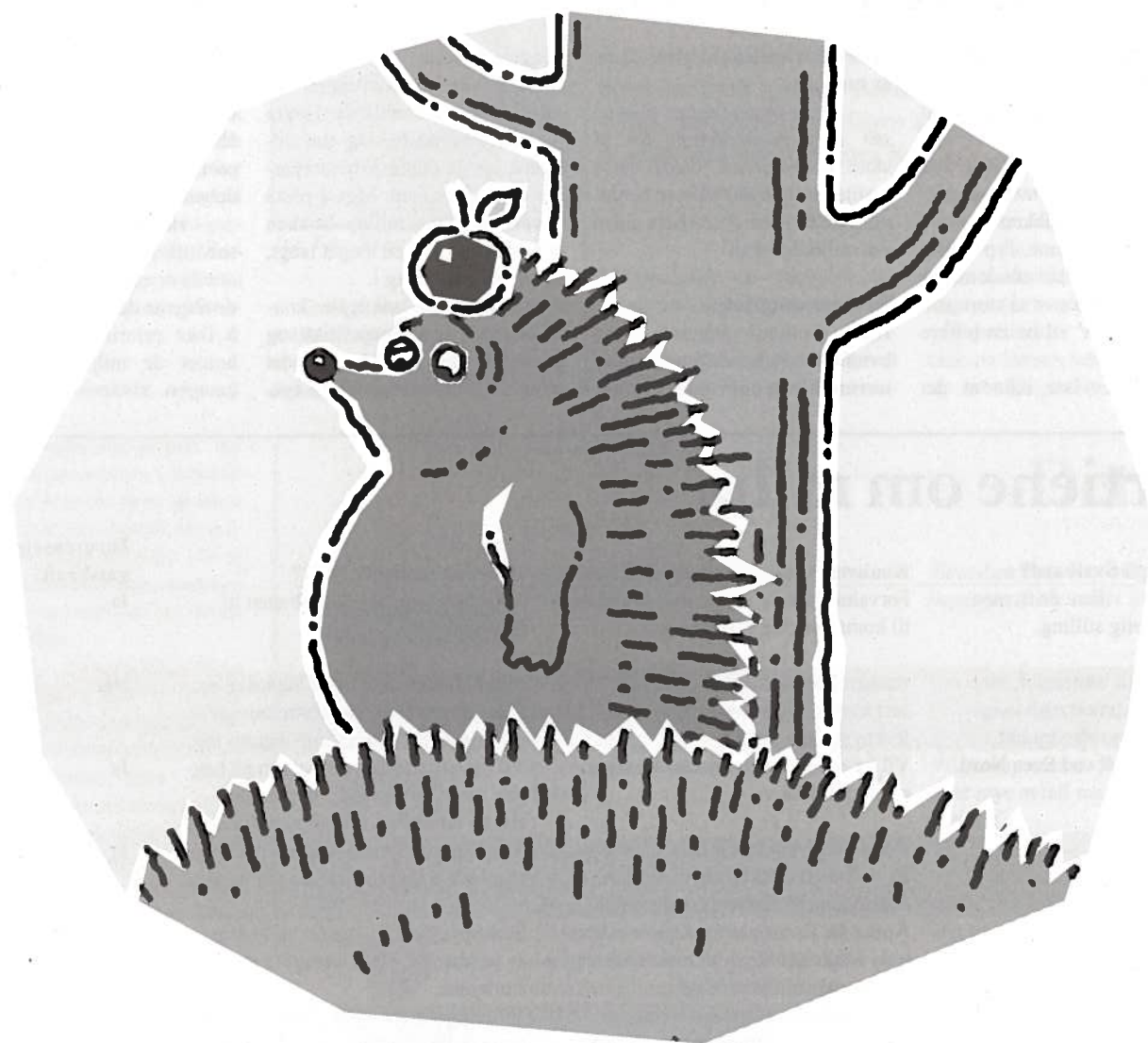
Dette mener partiene om miljø

	Vil partiet senke el-avgiften?	Hvordan redusere avfallsmengden?	Ny permanent kullgruvedrift på Svalbard?	Konkrete tiltak i rovdyrpolitikken?	Hvordan forbedre NSB?	Forurensende gasskraft?
	Vil senke den.	Ingen konkrete mål	Positivt innstilt til videre drift, men har ikke tatt endelig stilling.	Forvaltningen av rovdyr bør overlates til kommuner og fylkesting.	Vil videreføre Nordlandsbanen til Narvik.	Ja.
	To-pris-system: Lavere pris på normalforbruk, høyere pris på ekstraforbruk	Innen 2010 må ikke mer enn 20 prosent av avfallet deponeres uten at energien utnyttes.	Avventer forslag til Stortinget, men «miljøhensyn vil være meget tungtveiende» for partiets standpunkt.	Raskere fellingstillatelser, desentralisert ansvar. Dessuten «...større vekt på forebyggende tiltak.»	Bedre infrastruktur. Økt kapasitet og redusert reisetid. Vil ha strekninger med høyere hastighet enn dagens tog.	Nei
	El-avgiften bør ned med 4,36 øre, til 5,94 øre.	Vil justere renovasjonsavgiften etter hvor mye avfall man leverer og/eller sorterer.	Ja til permanent drift ved Svea Nord.	Vil ha en «helhetlig gjennomgang av rovdyrpolitikken»	Vil privatisere infrastrukturen på havner, veier, jernbane og flyplasser. Byene får ansvar for kollektivtilbudet.	Ja
	Reduserte el-avgiften med 1 øre fra 1. juli i år, og vil foreslå å redusere el-avgiften i budsjettet for 2002.	Vil ha differensiert renovasjonsavgift og flere panteordninger for standardisert emballasje.	Har ikke bestemt seg.	Vil gjøre de enklere å felle skadedyr, og «sikre en effektiv regulering av bestandene på et bærekraftig nivå».	Vil prioritere nærtrafikk og InterCity-tog. Mer godstransport fra vei til bane.	Ja
	To-prissystem på strøm, storsatsing på energi-effektivisering og utvikling av alternative fornybare energiformer.	Økt gjenbruk, resirkulering og mindre emballasje. Ønsker resirkulering av søppel i alle kommuner.	Har ikke bestemt seg.	Åpner for lisensjakt for å sikre målrettede uttak. Kriminalitet mot fredede rovdyr må straffeforfølges.	Storutbygging av tognett og bedring av jernbanen. Flere hurtigtog mellom storbyene.	Nei
	Gradvis økning av el-avgiften. Vurderer også gradert el-avgift eller overforbrukstariff for private.	Ønsker differensiert renovasjonsavgift. Pålegg om kildesortering i alle kommuner innen to år.	Ser alvorlig på miljøkonsekvensene. Er oppmerksomme på gruvedriftens betydning for Svalbard-samfunnet.	Vil ha felles nordisk forvaltning av rovdyprene. Erstatning for rovdyp tap skal dekke faktiske kostnader.	Vil reorganisere NSB. Ønsker å oppgradere jernbanenett og vognmateriell.	Nei
	Vil øke avgiften på strøm og oljefyring. Normalforbruk skal ha lavere pris enn luksusforbruk.	Vil ha avgifter som fremmer gjenbruk, avfallsreduksjon og flere anlegg for materialgjenvinning.	Nei	Vil gi tilskudd til offentlige tilsynsordninger. Ønsker å samordne den nordiske rovdypolitikken.	Vil ha flere spor og utbygging av Nord-Norgebanen mellom Tromsø og Narvik.	Nei
	Vil oppheve avgiften.	Det offentlige skal legge til rette for avfallssortering og resirkulering. Vil ha differensierte avfallsgebyr.	Ja	Vil gi kompensasjon til eiere av områder der staten vedtar kjerneområder for rovdyp.	Vil oppheve togmonopolet. Mener NSB bør bli et forvaltningsselskap for landets baneanlegg.	Ja
	Vil holde den på dagens nivå.	Ønsker å stimulere til ombruk og avfallsgjenvinning.	Ja	Mener levedyktige rovviltstammer må gå foran husdyrhold og reindrift.	Vil ha dobbeltspor i storbyområder. Vil bytte ut gammelt materiell. Ønsker å øke vedlikehold og utbedringer.	Nei

Opplysningene i tabellen er hentet fra partienes programmer for perioden 2001–05 og ved direkte henvendelse til partiene. Svarene er sammenfattet av N&M Bulletin.

I Fagpressen treffer du bare de du ønsker å treffe

Treff fagpressen i fagpressekatalogen.
Fagpressekatalogen 2001 er gratis. Be om å få den tilsendt.

fagpressen[®]

NORGES MEST TREFFSIKRE MEDIEKANAL

Telefon: 22 04 90 30. Internett: www.fagpressen.no

Vannmangel skaper konflikt

WASHINGTON: Knapphet på vann fører til konflikt mellom behov i jordbruket og vernet av innsjøer, elver og våtmarker, advarer eksperter.

IPS
DANIELLE KNIGHT

Jordbruket trenger mer vann for å produsere nok til å fø det økende folketallet i verden, men samtidig minker de naturlige vannressursene. Innen 2025 kommer om lag 2,7 milliarder mennesker – nesten en tredel av verdens antatte befolkning på det tidspunktet – til å leve i områder med alvorlig knapphet på vann, ifølge Det internasjonale instituttet for vannforvaltning (IWMI) som holder til på Sri Lanka.

Asia og Afrika sør for Sahara, som har noen av de tettest befolkede lavinntektslandene i verden, blir hardest rammet. For tiden er om lag 450 millioner mennesker i 29 land rammet av akutt vannmangel.

– Hvis denne tendensen fortsetter, kommer vannmangelen til å spre seg ut over de halvtørre og

tørre regionene, sier Frank Rijsberman, direktør for IWMI.

– Økt behov for vann kommer til å tømme noen av de største elvene i verden, og gjøre dem tørre hele året, advarer han.

Vanning krever 80 prosent

Vannmangel skaper splittelse i det vitenskapelige miljøet. Fagfolk innen jordbruket sier at vannmengden som blir brukt på gårdsbrukene, særlig til vanning, må økes med mellom 15 og 20 prosent de neste 25 årene for å opprettholde matsikkerheten og redusere omfanget av sult og fattigdom.

Miljøvernere mener derimot at bruken av vann må reduseres med minst ti prosent for å verne elver, innsjøer og våtmarker. Jordbruket kommer til å ta knekken på mange av disse økosystemene og true de samfunnene som er avhengige av dem, sier

Ger Bergkamp, en ekspert tilknyttet Verdens naturforbund. Kunstig vanning står for mer enn 80 prosent av vannforbruket i utviklingsland, tilføyer William Cosgrove, visepresident i Verdens vannråd, som er en tenkesmie med base i Frankrike.

– Debatten mellom jordbrukere og miljøvernere om hvordan vannet skal forvaltes, er derfor av aller største betydning for de fattige, sier han.

Et problem er at vanningsanlegg ofte ikke skaper de forventede fordelene. Prosjekter langs elva Senegal i Mauretania og elva Waza i Kamerun har langt fra nådd målene for økt jordbruksproduksjon. Derimot har tappingen ført til mindre vannføring og ødelagt økosystemene lengre ned i elvene. Både i Mauretania og Kamerun var det lokalsamfunnene som måtte betale kostnadene. Det ble slutt på fisken og beitemarkene, og folk måtte flytte fra elveslettene.

Men løsninger finnes. I begge landene har bedre forvaltning av elveslettene og bygging av vanningsdammer bedret levestandardene.

IWMI viser til nyere forsk-

ning som slår fast at pedaldrevne pumper til en billig penge som brukes til vanning av små jordflekker, er mer effektive og mindre miljøskadelige enn diesel-drevne pumper. I India, Nepal og Bangladesh har mange som bruker den billige pumpen klart å øke inntekten med 25 prosent eller mer.

Forandring av plantene

Samtidig foregår det forskning for å utvikle planter og dyrkingsmetoder som krever mindre vann. Dette gjelder særlig for ris som krever 2.000 tonn vann for å kunne høste ett tonn ris, ifølge Det internasjonale risforskningsinstituttet på Filippinene.

Over halvparten av verdens befolkning kommer til å være avhengig av ris som viktigste matvare innen 2025, ifølge Rijsberman.

Det internasjonale senteret for bedring av mais og hvete, som ligger i Mexico, arbeider med å finne varianter som er motstandsdyktige mot tørke, og dermed kunne øke avlingene med opptil 40 prosent. ■

Indeks skal sikre etiske investeringer

LONDON: Hundrevis av selskaper skal sjekkes ut for å kunne innlemmes i en global indeks for etiske investeringer som skal lanseres i oktober.

IPS
SAMANTA SEN

FTSE4Good-indeksen for britiske og europeiske selskaper ble lansert i London for en måned siden. Denne indeksen omfatter 280 selskaper i Storbritannia og 210 selskaper i resten av Europa. Dette er Storbritannias første standardverdi for sosialt ansvarlige investeringer. Nå skal indeksen bli global.

– Den globale indeksen vil liste opp det samme antallet selskaper, om ikke flere, forteller

Craig Greaves, koordinator for bedriftsansvarlighet ved FTSE4Good.

Indeksen eies av The Financial Times og London-børsen.

FTSE4Good lister selskaper som oppfyller tre kriterier; miljømessig bærekraftighet, god kontakt med aksjeeierne, og støtte til internasjonale menneskerettigheter.

Listen ekskluderer også visse selskaper, alle tobakksprodusenter, alle våpenprodusenter, og alle selskaper som eier eller driver et kjernekraftverk.

Hvilke kriterier?

FTSE4Good-indeksen er kommet i stand etter at nye tall har vist at bedrifter som skifter over til en indeks som er sosialt akseptert også gjør det bedre kommersielt. FTSEs forvaltere lover økt profitt ved å gjøre det rette.

– Fondet vil bidra med en bred og variert kontakt med det britiske aksjemarkedet gjennom selskaper som godtar prinsippet om sosialt ansvar, og som sannsynligvis vil utvikle en handelsmessig fordel, heter det.

Flertallet av aksjepostene i det nye fondet vil komme fra selskaper som allerede er listet på FTSE350 indeksen. Dette omfatter de største selskapene på London Børs.

Men FTSE4Good har også skapt debatt om hva som bør være kriteriene for å velge ut godkjente selskaper. Det er ventet at utvelgelsesprosessen vil bli mer komplisert når FTSE skal begynne å liste selskaper utenfor Storbritannias landegrenser senere i år.

– Selskapene har ikke hatt mulighet til å se kriteriene de skal måles etter på forhånd. Det er lite sannsynlig at de vil ha tillit til indeksen når den rådgivende komiteen ikke fullt ut representerer de som står for verdiskapingen, mente Richard Dodd fra det britiske næringslivets hovedorganisasjon. ■

Trusler om bot ga bedring

En SFT-kontroll før jul viste at flere forhandlere ikke ordnet med retursystemer og kundeinformasjon om kassering av elektriske produkter. Men trusler om bøter fikk fart på sakene.

N&M Bulletin
TONE MIKALSEN

For to år siden trådte forskriften om kasserte elektriske og elektroniske produkter i kraft. Den innebar at forhandlere av EE-produkter, nærmere bestemt hvitevarer, brunevarer, datautstyr, kontormaskiner, teletutstyr og så videre, var pliktet til å ta EE-avfall vederlagsfritt i retur. For årlig viste beregninger gjort av Miljødepartementet at nordmenn kasserte cirka 7-8000 tonn datautstyr i Norge, og Statens forurensningstilsyn (SFT) fryktet at PC-er kunne dumpes på steder hvor farlige miljøgifter kunne lekke ut.

Like før jul i fjor foretok SFT en kontroll i butikkene innen kjedene Elkjøp Norge, Lefdal Elektromarked, Expert Norge, Coop øst, Moa Syd Jern og Farge, samt Clas Ohlson. Alle fikk påpakning for manglende kundeinformasjon. Importørene Bergsli og Furuno ble i samme kontroll på-

lagt å etablere et retursystem. Riset bak speilet var dagbøter på mellom 1000 og 1500 kr.

Ifølge Hans Aasen i avfallseksjonen i SFT er saken nå lukka.

– Alle bedriftene sørget for å rette opp sine mangler, konstaterer han.

De har som mål å fange opp minst 80 prosent av alt EE-avfall med ulike returordninger innen 2004.

Kritisk

Men teknisk sjef i Elektronikkretur, Ole Viggo Svendsen, er likevel kritisk til om kundeinformasjonen fremdeles er god nok.

– Det holder ikke å informere kundene via et klistremerke på disken. Vi hadde gjerne sett at de også informerte kundene om retursystem gjennom salgskampanjer, sier han.

Informasjonssjef i El-kjøp, Scott Engebriksen, opplyser at de informerer kundene om retur-

Expert er i likhet med de andre kjedene blitt flinkere til å gi informasjon til kundene om El-retur. Her yter selger Asif Rana service til Simi Plaka som er kunde på Expert. (Foto: Tone Mikalsen)

system via plakater i taket, brosjyremateriell i butikkene og reklameblad.

– I tillegg skal selgerne våre informere om retursystemet, sier Engebriksen.

God vekstkurve

– Gjør de det uavhengig av spørsmål fra kundene?

– Nei. De har ganske mye informasjon om produktene som

de skal gi kundene, men vi ser gjerne at de yter så god service som mulig og informerer om retursystemet også, sier Engebriksen.

Elektronikkretur kan konstatere at siden EE-forskriften trådte i kraft har de hatt en god vekstkurve. Til sammen har de mottatt 55000 tonn med el-retur og hvitevarer-retur.

Spredning av bly via fiskeredskap

Viser til artikkel med overskriften «Sportsfiskere sprer tonnevis med bly» og vil få komme med noen kommentarer knyttet til denne.

Forsiden med ovennevnte overskrift viser et bilde av en sportsfisker som fisker i et innlandsvann, og artikkelen setter paralleller til blyhagl brukt vesentlig til rypejakt i norske fjell. Problemet defineres som forgiftning av fugl som spiser blyhagl og små blyseekker.

Når dette problemet knyttes

opp mot totalt 380 tonn bly i solgte produkter blir problemstørrelsen feil. Totaltallet på 380 tonn kan jeg ikke bekrefte, men Sølvkroken som markedsleder solgte i 2000 blyprodukter med samlet vekt ca 120 tonn. Av dette var ca 40 tonn brukt i våre rustfrie pilker (altså kapslet inn i rustfritt stål), ca 40 tonn brukt i øvrige pilker med vekt fra 100-1000 g, ca 30 tonn brukt i kastesluker med vekt 7-80 g og ca 10 tonn brukt i harpesøkker.

Det alt vesentligste av dette «mistes» i sjøen, pilkene og søkkene som regel på dypt vann,

og utgjør ingen eller liten trussel mot fugl eller andre dyr som kan ta dette opp i næringskjeden. De lette slukene som kan egne seg til innlandsfiske, og som er små nok til å bli spist av fugl eller fisk, utgjorde totalt ubetydelige 360 kg.

Av små søkker brukt til meitefiske etc tilsvarte salget vårt en blymengde på totalt ca 5 tonn. Dette er importerte varer som er enkle å finne erstatninger til hvis markedet ønsker det.

Hvis vår relative markedsandel av totalsalget (120 tonn mot 380 tonn) legges til grunn

for de produktene som reelt kan utgjøre en trussel for blyforgiftning ved opptak i næringskjeden, vil dette bli en totalmengde på rundt 15 tonn årlig. Når dette relateres til 272 tonn som spres av jegere blir problemet lite.

De øvrige tonn legges igjen i sjøen og vil ikke utgjøre vesentlig fare for blyforgiftning.

Dette er kanskje også bakgrunnen for at SFT karakteriserer problemet som lite.

Morten Berger,
produksjonssjef
i Sølvkroken AS

Copyright: Megapix/NPS

Vi tar produsentansvaret på alvor

Tilnærmet alle miljøskadelige batterier kommer til resirkulering.

AS BATTERIRETUR

START OG INDUSTRIBATTERIER
www.batteriretur.no

REBATT AS

KONSUMENTBATTERIER
www.rebatt.no

Returadresse:
Natur & miljø Bulletin
Boks 342 Sentrum
0101 Oslo

Regn med Regnskogsfondet

Regnskogsnomadene på den indonesiske øya Sumatra er en av folkegruppene som vil nyte godt av støtten fra OD. (Foto: Warsi)

For tredje gang har Regnskogsfondet fått tildelt Operasjon Dagsverk.

– En kjempeoppmuntring for oss, sier Lars Løvold i Regnskogsfondet.

**N&M Bulletin
TONE MIKALSEN**

Det var i mars Regnskogsfondet fikk tildelt Operasjon Dagsverk for 2001 med prosjektet «Lov i Jungelen». Gjennom uravstemming på landets skoler og på Elevtinget i Trondheim avgjorde

norske skoleelever at årets aksjon skulle støtte rettighetsopplæring blant skogsfolk i Sørøst-Asia, nærmere bestemt Malaysia, Indonesia og Papua Ny-Guinea. Disse landene opplever stadig overgrep fra tømmerindustrien og regjeringen, og i enkelte delstater i Malaysia er

det bare 5-10 prosent av regnskogen igjen. Et annet eksempel finner vi hos Kubufolket som er det siste nomadefolket på Sumatra i Indonesia. De er helt avhengig av regnskogen for å fortsette sitt tradisjonelle liv som jeger og sankere.

– Det betyr mye for regnskogen og beboerne at deres situasjon blir kjent i Norge. OD driver et meget godt informasjonsarbeid, alt fra skoling av frivillige til video- og lysbildeforedrag. De siste årene har OD-arbeidet resultert i beløp på 23–24 millioner kroner. Men

uansett resultat er vi glade for det vi får, slik at vi får drevet et mer utvidet rettighetsarbeid og styrket forsvaret mot tømmerindustrien, forteller Løvold.

– *Hvordan skal dere drive rettighetsarbeidet?*

– Gjennom samarbeid med lokale organisasjoner. De samler folk i landsbyer og informerer dem om rettigheter og den politiske situasjonen. Organisasjonene er også tilknyttet advokater som er klare til å ta saker fra lokalgrupper som opplever overgrep, opplyser Løvold.

Bjarne Kristoffersen som er leder for Operasjon Dagsverk mener at prosjektet «Lov i Jungelen» kan lære skoleelever om retten til å være seg selv.

– Norge har jo ikke vært, og er ikke, noe praktkeksplar i minoritetspolitikk. Vi har selv foretatt overgrep blant annet mot samer, tatere og kvener. Gjennom dette prosjektet håper mennesker og kulturer har en uvurderlig verdi og skjønner viktigheten av å ta vare på regnskogen, ikke bare fordi det er en viktig biologisk ressurs, sier Kristoffersen.

25. oktober går startskuddet for Operasjon Dagsverk, eller «OD 2001: Retten til ei ny framtid» som OD-komiteen kaller prosjektet. Men allerede fra 15. oktober blir det mulig å sette seg inn i problematikken omkring regnskogen i den årlige temauken på videregående, ungdoms- og folkehøgskoler. ■

Kalenderen

30. august - 2. september:

Konferanse om fremtidens fritidsbebyggelse, Trysil. Arr: Norske Arkitekter for en Bærekraftig Utvikling og Interconsult, tlf: 21 00 92 93.

11. - 13. september:

Naturligvis. Kurs i grunnleggende miljøkunnskap. Arr: Teknologisk institutt, tlf: 22 86 51 79.

24. - 25. september:

Konferanse om finansiering av og teknologi for fornybar energi. Arr: Euromoney Energy Events, tlf: + 44 20 7779 8103.

17. - 19. oktober:

Synergi21 - konferanse om bærekraftig utvikling lokalt og nasjonalt, i Stavanger. Arr: MD og KS, tlf: 51 59 81 00.